
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СПОРТУ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ОРГАНІЗАЦІЮ КОМПЛЕКСНИХ ЗМАГАНЬ

Тетяна Кропивницька, Кирило Краснянський

Аннотация. *Выявлены и раскрыты тенденции развития современного спорта: профессионализация, коммерциализация, глобализация; возникновения новых видов спорта, структур и соревнований; рост спортивных достижений; позитивизация отношения общества к спорту; возрастание роли телевидения и сети Интернет. Определено их влияние на основные структурные компоненты организации и проведения международных комплексных соревнований. Установлена тесная взаимосвязь рассматриваемых тенденций. Выявлена необходимость учета положительного опыта организации международных комплексных соревнований для эффективной подготовки и проведения подобных проектов.*

Ключевые слова: *тенденции развития спорта, международные комплексные соревнования, организация спортивных мероприятий, компоненты организации.*

Abstract. *Trends of modern sport development have been identified and disclosed: professionalization, commercialization, globalization; appearance of new sports events, structures and competitions; increase of sports achievements; positivization of society attitude to sport; increased role of TV and Internet. Their impact upon the main structural components of organization and holding international complex competitions has been determined. Close correlation between considered trends has been established. Necessity of accounting positive experience of organizing international complex competitions for efficient preparation for and hosting such projects has been revealed.*

Keywords: *trends of sport development, international complex competitions, organization of sports measures, organization components.*

Постановка проблеми, аналіз останніх досліджень та публікацій. Спортивні змагання виступають системотвірним фактором розвитку спорту. Під час їх проведення оцінюється ефективність процесів підготовки та відбору спортсменів, науково-методичного супроводу, системи підготовки фахівців тощо. [10]. Крім того, перемоги у спортивному протистоянні світова спільнота розглядає з позицій переваги соціальної системи, життєздатності та здоров'я нації, раціональності державного устрою тощо [3].

Сьогодні в світі проводиться близько 200 комплексних спортивних ігор. Календарі змагань різних спортивних організацій у професійно-олімпійському, олімпійському, адаптивному та неолімпійському напрямках спорту включають безліч турнірів. Проте останніми роками інтенсифікується тенденція виникнення нових міжнародних змагань комплексного характеру, про що свідчить аналіз літератури та практики. Всесвітні інтелектуальні ігри (2008 р.), Всесвітні ігри єдиноборств SportAccord (2010 р.), Європейські ігри (2015 р.) – це не весь перелік масштабних змагань, які знайшли свою глядацьку аудиторію, фінансові можливості, організаційні ресурси для того, щоб мати місце у сучасному спорті. Це вимагає від їх організаторів постійного пошуку шляхів підвищення ефективності та способів проведення цих заходів, що обумовлено високою конкуренцією з боку вже існуючих змагань.

Підготовка комплексного змагання вимагає особливого підходу, що зумовлено різноманітністю видів спорту в програмі цього заходу, кожен з яких висуває специфічні вимоги до змагальної діяльності спортсменів [7]. Успіх цього процесу залежить від ряду чинників: компетентності організаційного комітету, бюджету змагань, нормативно-правового та матеріально-технічного супроводу та багато інших. Повноцінна реалізація цих компонентів обумовлює ефективність проведення змагань.

Організаційні аспекти проведення спортивних заходів розглядалися в роботах багатьох вчених [2–6, 8, 10]. Більшість досліджень присвячено особливостям організації Олімпійських ігор [2, 10], Всесвітніх ігор з неолімпійських видів спорту [6], змагань в адаптивному спорті [4]. Актуальним питанням залишається вивчення сучасних тенденцій розвитку спорту, які багато в чому визначають організаційні особливості проведення комплексних змагань і дозволяють побачити напрями подальшого вдосконалення останніх.

Робота виконана як складова частина досліджень Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2011–2015 рр. за темою 1.2 «Сучасний професійний спорт і шляхи його розвитку в Україні» (номер держреєстрації 0111U001715), а також в рамках комплексного наукового проекту «Теоретико-методичні основи розвитку неолімпійського спор-

ту», реалізація якого запланована на 2015–2017 рр. (номер держреєстрації 0115U002372).

Мета дослідження – визначення сучасних тенденцій розвитку спорту, які необхідно враховувати організаційним структурам під час планування та проведення міжнародних комплексних змагань.

Методи дослідження: синтез та аналіз науково-методичної літератури, документальних джерел та матеріалів мережі Інтернет, систематизація, узагальнення.

Результати дослідження та їх обговорення. Аналіз праць провідних вчених спортивної галузі [3, 5, 6, 8, 10] дозволив виділити ряд тенденцій, характерних для сучасного спорту. До основних з них можна віднести: професіоналізацію, комерціалізацію, глобалізацію; виникнення нових видів спорту, структур та змагань; зростання спортивних досягнень; позитивізацію ставлення суспільства до спорту; зростання ролі телебачення та мережі Інтернет тощо. Як свідчить практика, всі ці зміни активно впливають на організацію та проведення змагань (рис. 1).

Аналіз робіт А. В. Киласова, С. Н. Гаврова [8] свідчить, що друга половина ХХ ст. характеризується бурхливим розвитком спортивного руху. З'являються нові види спорту: каное-поло, чукбол, футбол (1970-ті роки), пляжні футбол та гандбол (1990-ті роки) та багато ін. Завдяки глобалізації як однієї з головних тенденцій сучасного суспільства, відбувається популяризація національних видів спорту, розширення географії розвитку, що згодом сприяє їх визнанню міжнародними спортивними організаціями та подальшому включенню у програми міжнародних комплексних змагань. Так, сумо – популярний японський національний вид спорту, початок розвитку якого датується I ст. н.е., на міжнародний рівень свого розвитку вийшов лише у 1992 р., коли було засновано Міжнародну федерацію сумо (англ. International Sumo Federation, IFS). У цьому ж році під її егідою був проведений чемпіонат світу, в якому взяли участь спортсмени з 25 країн. Сьогодні до складу IFS входять вже 87 національних федерацій. У 2005 р. сумо представлено у показовій частині програми IV Всесвітніх ігор (Якіта, Японія), а з 2009 р. – визнано офіційним видом спорту.

З одного боку, включення нових видів спорту до програми вже існуючих змагань тягне за собою додаткове навантаження на країну-організатора

Рисунок 1 – Вплив сучасних тенденцій розвитку спорту на організацію змагань

ра цих заходів; з іншого – додає динаміки та приваблює нову аудиторію шанувальників.

Збільшення кількості видів спорту, дисциплін та неможливість включення їх всіх до програм вже існуючих змагань створили передумови для виникнення нових комплексних спортивних заходів. Так, надання у 1999 р. Міжнародній шаховій федерації (англ. World Chess Federation, WCF) та Всесвітній федерації бриджу (англ. World Bridge Federation, WBF) статусу «олімпійських» не спричинило включення цих видів спорту до програми Олімпійських ігор. Тому президент WBF Ж. Діамані запропонував ідею створення Міжнародної асоціації інтелектуального спорту (англ. International Mind Sports Association, IMSA) і проведення Всесвітніх інтелектуальних ігор (англ. World Mind Sports Games).

Міжнародна аматорська федерація боротьби (англ. International Amateur Wrestling Federation, IAWF) у 2006 р. змінила назву та організаційну структуру, включивши у свій склад нові спортивні дисципліни: пляжну боротьбу, грепплінг, панкратіон, боротьбу на поясах та багаточисленні традиційні стилі боротьби. У цьому ж році були започатковані нові комплексні змагання – Всесвітні ігри боротьби (англ. World Traditional Wrestling Games). Подібна ситуація виникла і з Генеральною асоціацією міжнародних спортивних феде-

рацій (англ. General Association of International Sports Federations, GAISF), яка у 2009 р. змінила свою назву на SportAccord та презентувала ідею проведення Всесвітніх ігор з різних груп видів спорту (єдиноборств, інтелектуальних, пляжних та вуличних).

У 1980-х роках інтенсифікувалися процеси комерціалізації та професіоналізації спорту [3, 5, 10]. Вони обумовили розширення мережі комерційних змагань, посилили економічний фундамент спорту, збільшили конкуренцію на спортивних аренах, отже зробили спортивне видовище конкурентноспроможним товаром у сфері відпочинку та розваг та привабливим явищем з боку бізнес-структур. Сьогодні організації, яка планує комплексні змагання, необхідні враховувати наявність у програмі популярних та комерційно привабливих видів спорту. Крім того, підвищуються вимоги до матеріально-технічного, суддівського, медичного, кадрового та інформаційного забезпечення спортивних заходів. Ефективність проведення змагань залежить від їх забезпечення ультрасучасними комплексами, які використовують новітні досягнення в галузі будівництва та архітектури, електроніки та інформатики, охорони навколишнього середовища, що призводить до додаткового економічного навантаження на країну-організатора. Наприклад, витрати на будівництво спортивних арен під час Олімпійських ігор в Лондоні становили 2 млрд дол. США.

Проведення масштабних комплексних змагань, як правило, вимагає поліпшення інфраструктури міста-організатора, що відповідно потребує значних інвестицій. Наприклад, у 2008 р. під час проведення Ігор XXIX Олімпіади в Пекіні керівництво КНР витратило на розвиток інфраструктури майже 20 млрд дол. США. Будівництво автомобільних доріг і залізниць обійшлося у 15,3 млрд дол. США. Також значні кошти були вкладені в енергосистему Пекіна, яка стала потужнішою удвічі [10].

Суттєву роль відіграють телебачення та мережа Інтернет як засоби фінансування, популяризації спорту в цілому та спортивного заходу, зокрема, пропаганди здорового способу життя тощо. З іншого боку, виявляються і недоліки співпраці спорту та ЗМІ, що полягають у залежності організаторів змагань від одного з економічних та інформаційних партнерів – телебачення, непропорційну увагу з боку мас-медіа до різних видів спорту, іноді необ'єктивне висвітлення подій тощо. Проте всі ці проблеми нівелюються позитивним внеском у розвиток спорту. Велика увага ЗМІ до спорту обумовила процеси позитивізації ставлення суспільства до нього, збільшення кількості осіб, задіяних у спортивній діяльності, створення умов для занять руховою активністю, розширен-

ня глядацької аудиторії. Так, церемонію відкриття Олімпійських ігор у Лондоні 2012 р. спостерігали понад 4 млрд людей, що перевищує половину населення планети. Задля цього було ліцензовано більше 6 тис. журналістів і 11 тис. працівників радіо і телебачення [10].

Протягом всього періоду розвитку спорту спостерігається тенденція зростання спортивних досягнень, що обумовлено передовсім постійним вдосконаленням системи підготовки атлетів. Вона включає розробку нових науково обґрунтованих засобів і методів тренування, пошук раціональних способів виконання вправ, вдосконалення спортивного інвентарю та обладнання, зміну правил, техніки і тактики боротьби. Сьогодні стає зрозумілим, що встановлення нових рекордів знаходиться на межі людських можливостей, принаймні у швидкісно-силових дисциплінах. Часто високі досягнення є не лише наслідками ефективності спортивної підготовки, а й мають штучну (допінгову) природу. Проте навіть це не дозволить атлету бігти 100-метровку за 6–7 с. Фахівці прогнозують у найближчому майбутньому припинення росту спортивних результатів (у видах спорту, де він вимірюється метрично), що може призвести до втрати інтересу з боку глядача, потім ЗМІ, бізнес-партнерів тощо. Все це змушує спортивні федерації шукати шляхи подальшого свого розвитку: змінюються правила видів спорту, екіпіровка спортсменів, запроваджуються нові дисципліни, вдосконалюються рейтингові системи. Наприклад, з 2010 р. змінилась структура проведення одного з найпрестижніших турнірів у легкій атлетичі – «Діамантової ліги». Була збільшена кількість етапів змагань, розширена їх географія, змінена рейтингова система визначення переможців ліги, крім цього організатори збільшили грошову винагороду за встановлення рекордів світу на кожному етапі турніру.

Процеси глобалізації дали поштовх для створення системи міжнародного спортивного права. С. В. Алексєєв [1] зазначає, що міжнародні правові норми являють собою особливу, специфічну систему права, принципи якого утворюють фундамент світового порядку, заснованого на законності, а його форми виступають як основні інструменти координації міждержавних відносин, у тому числі у сфері спорту.

Сучасні вимоги до проведення змагань не обмежуються правилами окремих видів спорту, що зумовлює зростання норм регулювання спорту, як на національному, так і на міжнародному рівнях. Нормативно-правовий аспект організації змагань включає міжнародні правові норми, міжнародні рекомендаційні та політичні норми («Lex sportiva»), а також законодавство країн, де проходять змагання.

До групи документів міжнародного рівня, які мають відношення до організації змагань, можна віднести «Міжнародну хартію фізичного виховання і спорту» [9], прийняту у 1978 р. у Парижі на XX сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО, окремі положення якої спрямовані на матеріально-технічний, кадровий, науковий супровід проведення змагань, а також їх висвітлення у ЗМІ. Крім того, у практиці спорту мають місце договори та угоди між окремими державами. Наприклад, у статті 8 «Угоди про співробітництво в галузі фізичної культури і спорту держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав» (2007 р.) мова йде про те, що сторони на засадах взаємності беруть участь у розвитку та зміцненні матеріально-спортивної бази з метою її спільного використання для проведення масових фізкультурно-оздоровчих заходів і змагань.

До правових норм цієї групи можна віднести різні міжнародні конвенції, що стосуються окремих проблем проведення змагань, таких, як допінг, поведінку вболівальників і расизм у спорті («Європейська конвенція про запобігання насильства та хуліганської поведінки глядачів під час спортивних заходів і зокрема, футбольних матчів», «Міжнародна конвенція проти апартеїду в спорті», «Міжнародна конвенція про боротьбу з допінгом у спорті» та ін.).

Друга група документів, що стосуються організації змагань, включає міжнародні рекомендаційні та політичні норми. До цієї групи застосовують термін «*Lex sportiva*». «*Lex sportiva*» – складно побудований і постійно взаємодіючий комплекс систем матеріальних і процесуальних позаправових норм, що складається із загальних (на міжнародному та національному рівнях) і спеціальних (згрупованих за видами спорту) правил поведінки [1]. «*Lex sportiva*» включає документи міжнародних неурядових організацій в галузі спорту (наприклад, Олімпійська хартія, Антидопінговий кодекс, правила окремих видів спорту та ін.), у тому числі їх угоди між собою (Меморандум про взаєморозуміння між Міжнародним олімпійським комітетом та Міжнародною асоціацією Всесвітніх ігор та ін.), а також документи неурядових спортивних організацій на рівні конкретних країн (статут Спортивного комітету України, положення Всеукраїнських ігор єдиноборств тощо).

Також процес проведення змагань буде регламентуватися законодавчою базою країни, де вони проходять. Наприклад, для підготовки чемпіонату Європи з футболу 2012 р. був прийнятий Закон України «Про організацію фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу в Україні». Процеси будівництва спортивних споруд, підготовки персоналу, укладання договорів та ін. також буде регулюватися відповідними галузями національного права.

Процеси глобалізації спорту збільшили масштаби проведення змагань. Так, для участі в Іграх Олімпіад збирається понад 10 тис. спортсменів від більше 200 країн світу, які змагаються у 35 видах спорту. Масштаби проведення Всесвітніх ігор де-що менші: 4 тис. атлетів з близько 100 країн світу виборюють медалі у понад 30 видах спорту. За сторічну історію свого розвитку олімпійські змагання досягли максимальної відмітки за цими показниками і останнім часом позитивної динаміки майже не спостерігається. Спортивні заходи, які нещодавно сформувалися у міжнародному спортивному русі, як правило, постійно нарощують темпи розвитку. У будь-якому випадку, проведення комплексних змагань всесвітнього рівня потребує залучення великої кількості осіб, які будуть допомагати в організації заходу.

На думку А. О. Балабанової [2], організація змагань включає навчання фахівців більше 20 кваліфікаційних груп, серед яких: служби розміщення, перекладачі, працівники call-центрів, інформаційних служб, відділів екологічного забезпечення, харчування, медичної допомоги, охорони, учасників церемоній нагороджень тощо. І. І. Українцев, С. В. Кошечев вважають, що таке одночасне залучення і використання праці великої кількості фахівців різного рівня неможливе без присутності на змаганнях волонтерів. Їх сфера діяльності включає: інформаційні центри; об'єкти харчування та проживання спортсменів і гостей; обслуговування всіх спортивних об'єктів; екскурсійні та перекладацькі послуги; участь у культурних програмах. З одного боку, залучення волонтерів не передбачає виплат матеріальних винагород, з іншого, цих осіб необхідно забезпечити місцем проживання, спеціальним одягом, харчуванням та виплатою кишенькових витрат, що несе додаткове фінансове навантаження на організаторів змагань. Однак економічну вигоду від залучення волонтерів важко переоцінити. Наприклад, для проведення Олімпійських ігор у Сіднеї (2000 р.) на залучення і роботу волонтерів знадобилося лише 4,5 % бюджету змагань, але кожен долар, вкладений у волонтерську програму, приніс 21 дол. США вартості послуг на безоплатній основі [2].

Висновки:

1. До основних сучасних тенденцій розвитку спорту, що обумовлюють зміни в організації змагань, можна віднести: професіоналізацію, комерціалізацію, глобалізацію; виникнення нових видів спорту, структур та змагань; зростання спортивних досягнень; позитивізацію ставлення суспільства до спорту; зростання ролі телебачення та мережі Інтернет. Найбільш інтенсивною з них є поява нових міжнародних комплексних змагань.

2. Організація комплексних спортивних змагань є складним процесом, що включає основні

структурні компоненти: організаційно-управлінський, нормативно-правовий, економічний, кадровий, матеріально-технічний, інформаційний, медичний.

3. Успішність проведення змагання залежить від розуміння організаторами сучасних тенденцій

розвитку спорту, врахування позитивного досвіду організації подібних заходів, грамотного планування та реалізації наміченого проекту.

Перспективою подальших досліджень є вивчення особливостей організації змагань SportAccord у сучасних умовах розвитку спорту.

Література

1. *Алексеев С. В.* Международное спортивное право: учеб. для студ. вузов, обучающихся по направлениям 030500 «Юриспруденция» и 032101 «Физическая культура и спорт» / С. В. Алексеев; под. ред. П. В. Крашенинникова. — М.: ЮНИТИ-ДАНА: Закон и право, 2008. — 895 с.
2. *Балабанова А. О.* Управленческий опыт подготовки персонала для Олимпийских игр. — [Электронный ресурс] / А. О. Балабанова, И. И. Украинцева, С. В. Кошечев // Изв. Сочин. гос. ун-та. — 2013. — № 4. — Режим доступа: <http://oaji.net/articles/2014/8-1393859236.pdf>.
3. *Борисова О.* Современный профессиональный спорт и пути его развития в Украине (на материале тенниса): монография / О. Борисова. — К.: Центр учеб. лит., 2011. — 312 с.
4. *Брискин Ю. А.* Адаптивный спорт / Ю. А. Брискин, С. П. Евсеев, А. В. Передерий. — М.: Сов. спорт, 2010. — 316 с.
5. *Гуськов С. И.* Профессиональный спорт: учебник / С.И. Гуськов; под. общ. ред. С. И. Гуськова, В. Н. Платонова. — К.: Олимп. лит., 2000. — 391 с.
6. *Долбишева Н. Г.* Историчні аспекти та хронологія Всесвітніх ігор у міжнародному спортивному русі: монографія / Н. Г. Долбишева. — Дніпропетровськ: Вид-во Маковецький, 2012. — 248 с.
7. *Зуев В. Н.* Менеджмент для спортивного организатора / В. Н. Зуев, И. И. Сулейманов. — Омск: [б.и.], 1997. — 241 с.
8. *Кыласов А. В.* Этнокультурное многообразие — новая парадигма в развитии спорта // А. В. Кыласов, С. Н. Гавров // Человек, спорт, здоровье : материалы V Междунар. конгр. — СПб., 2011. — С. 161–163.
9. *Международная хартия физического воспитания и спорта.* — [Электронный ресурс] // Режим доступа: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_350.
10. *Платонов В. Н.* Олимпийский спорт: в 2 т. / В. Н. Платонов, М. М. Булатова, С. Н. Бубка [и др.]. — К.: Олимп. лит., 2009. — Т. 2. — 696.

Literature

1. *Alekseyev S. V.* International sports law: textbook for students trained in the directions 030500 «Jurisprudence» and 032101 «Physical culture and sport» / S. V. Alekseyev; ed. by P. V. Krashenninikov. — Moscow: UNITI-DANA: Zakon i pravo, 2008. — 895 p.
2. *Balabanova A. O.* Managing experience of staff preparation for the Olympic Games. — [Electronic resource] / A. O. Balabanova, I. I. Ukraintseva, S. V. Koshcheyev // Izdatelstvo Sochinskogo gosuniversiteta — 2013. — N 4. Access mode: <http://oaji.net/articles/2014/8-1393859236.pdf>.
3. *Borisova O.* Modern professional sport and ways of its development in Ukraine (as exemplified by tennis): monograph / O. Borisova. — Kiev: Tsentр uchebnoy literatury, 2011. — 312 p.
4. *Briskin Y. A.* Adaptive sport / Y. A. Briskin, S. P. Yevseyev, A. V. Perederiy. — Moscow: Sov. sport, 2010. — 316 p.
5. *Guskov S. I.* Professional sport: textbook / Edited by S. I. Guskov, V. N. Platonov. — Kiev: Olimpiyskaya literatura, 2000. — 391 p.
6. *Dolbysheva N. G.* Historical aspects and chronology of the World Games in international sports movement: monograph / N. G. Dolbysheva. — Dnipropetrovsk: Vydavnytstvo Makovetskyi, 2012. — 248 p.
7. *Zuyev V. N.* Management for sports organizer / V. N. Zuyev, I. I. Suleymanov. — Omsk : [b.i.], 1997. — 241 p.
8. *Kylasov A. V.* Ethnoco-cultural diversity — new paradigm in sport development // A. V. Kylasov, S. N. Gavrov // Human, sport, health : materialy V mezhdunarodnogo kongresa. — Saint Petersburg, 2011. — P. 161–163.
9. *International Charter of physical education and sport.* — [Electronic resource] // Access mode: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_350.
10. *Platonov V. N.* Olympic sport: in 2 v. / V. N. Platonov, M. M. Bulatova, S. N. Bubka [et al.]. — Kiev: Olimpiyskaya literatura, 2009. — Vol. 2. — 696 p.